

BADIOU, ALAIN

**Kulturna revolucija
– posljednja revolucija?**

BADIOU, ALAIN

Kulturna revolucija – posljednja revolucija?

18

Zašto?

Zašto govoriti o “Kulturnoj revoluciji” - koja je službeno ime za dug period ozbiljnih previranja u komunističkoj Kini između 1965. i 1976.? Iz najmanje tri razloga:

- 01) Kulturna revolucija bila je neprestana i živa referenca militantne aktivnosti širom svijeta, pogotovo u Francuskoj, u najmanju ruku između 1967. i 1976. Ona je dio naše političke povijesti, kao i osnova za postojanje maoističke struje, jedine istinske političke tvorevine šezdesetih i sedamdesetih. Mogu kazati “naše”, jer sam bio dio nje, i na neki način, da citiram Rimbauda, “tamo sam, još uvijek sam tamo”. Razne vrste subjektivnih i praktičnih putanja našle su svoje *imenovanje* u neiscrpnj in-ventivnosti kineskih revolucionara. Već, promijeniti subjektivnost, živjeti drugačije, misliti drugačije: Kinezi su to – a poslije smo i mi – zvali “revolucionizacijom”. Oni su rekli: “Promijeniti čovjeka u onome što je u njemu najkorjenitije”. Oni su podučavali da u političkoj praksi moramo na isti čas biti “i strijela i srida”, jer je stari svjetonazor još prisutan u nama. Pri kraju šezdesetih išli smo posvuda: u tvornice, predgrađa, na selo. Deseci tisuća studenata postajali su proleter i su odlazili živjeti među radnike. Pri tome nam je Kulturna revolucija također posuđivala riječi: “velike razmjene iskustava”, “služiti narodu”, i, uvijek suštinski slogan “savez masa”. Borili smo se protiv brutalne inercije Komunističke partije Francuske (PCF), protiv njezinog nasilnog konzervativizma. U Kini je partijska birokracija također bila napadana: to se nazivalo “borbom protiv revizionizma”. Čak su se i raskoli, sukobi među revolucionarima različitih orijentacija nazivali na kineski način: “protjerati crne gangstere”, stati na kraj onima koji se “čine ljevičarima ali su u stvarnosti desničari”. Kad bi se susreli sa političkom situacijom narodnih masa, štrajkom u tvornici ili sukobom sa fašističkim gazdama radničkih predgrađa, znali smo da moramo biti “vrsni u otkrivanju proleterske ljevice, pridobiti centar, i razbiti desnicu”. Maova *Crvena knjižica* bila je naš vodič, i to nikako, kako bi budale rek-le, u službi dogmatskog katekizma, već upravo

suprotno, da bi iznašli nove puteve u svim vrstama nejednolikih situacija koje su nam bile nepoznate. U vezi sa svime time, budući da nisam jedan od onih koji prekrivaju vlastito odricanje i svrstavanje uz etabliranu reakciju referencama na psihologiju iluzija ili na moral zaslepljenosti, možemo samo citirati naše izvore i odati počast kineskim revolucionarima.

- 02) Kulturna je revolucija tipični primjer (još jedan maoistički pojam, tipični primjer: revolucionarno otkriće koje mora biti generalizirano) političkog iskustva koje zasićuje formu partije-države. Koristim kategoriju “zasićenja” u smislu koji joj pridaje Sylvain Lazarus.⁰¹ Pokušat ću pokazati da je Kulturna revolucija posljednja značajna politička sekvenca koja je još uvijek interna partiji-državi (u ovom slučaju, Komunističkoj partiji Kine) i koja propada kao takva. Maj '68. i njegove posljedice već su nešto drugo. Politička organizacija (*L'Organisation politique*) nešto je apsolutno drugo. No bez zasićenja šezdesetih i sedamdesetih ništa još ne bi bilo mislivo izvan vidokruga države-partije ili države-partijâ.⁰²
- 03) Kulturna revolucija velika je lekcija povijesti i politike, lekcija povijesti koja je mišljena iz politike (a ne obrnuto). Doista, ovisno o tome da li ovu ‘revoluciju’ (sama riječ leži u središtu zasićenja) proučavamo u okviru dominantne historiografije ili pod znakom realnog političkog pitanja, dolazimo do zapanjujućih nesuglasja. Ono što je bitno jest to da uočimo da priroda ovog nesuglasja ne pripada poretku empirijske ili pozitivističke egzaktnosti, ili njezinog manjka. Možemo biti složni oko činjenica i završiti sa sudovima koji su savršeno suprotstavljeni. Upravo će nam ovaj paradoks poslužiti kao ulazna točka u građu.

Pripovijesti

Dominantna historiografska verzija postavljena je već oko 1968. godine od strane raznovrsnih stručnjaka, prvenstveno sinologa, i od tada ne varira. Još se dodatno učvršćuje činjenicom da postaje službenom verzijom kineske države kojom od 1976. dominiraju oni koji bježe od Kulturne revolucije i oni koji traže osvetu zbog nje, s Dengom Xiaopingom na čelu.⁰³

19

18. siječnja 1915. Japan je službenom Pekingu uputio ulitmatum u obliku dvadeset i jednog zahtjeva. Japan je zahtijevao da mu Kina prepusti njemačke sfere interesa u Kini te je želio osigurati posebna ekonomska prava za Japance koji žive u Kini. *Juan Si Kai* 25. svibnja 1925. prihvatio je japanske zahtjeve, što je dovelo do masovnih prosvjeda i bojkota japanske robe. Zapadne sile prisilile su Japan da djelomično odstupi u svojim zahtjevima.

Što govori ova verzija?⁰⁴ Da je što se revolucije tiče, tu zapravo riječ o borbi za vlast u vrhovima partijsko-državne birokracije. Da je Maov ekonomski voluntarizam, utjelovljen u sloganu “Veliki skok naprijed” bio potpuno propast, dovodeći do povratka gladi na selu. Da je nakon te propasti Mao manjina u vodećim instancama partije u kojoj svoj zakon nameće “pragmatisk” a grupa sa ličnostima poput Liu Shaoqija (tada prozvan predsjednikom republike), Denga Xiaopinga (generalni sekretar partije) i Penga Zhena (gradonačelnik Pekinga). Da je Mao već od 1963. pokušao pokrenuti protuofenzive, ali je poražen u regularnim instancama partije. Da je nakon toga posegnuo za snagama koje su strane partiji, bilo u smislu da su joj izvanjske (studentska crvena garda) ili unutrašnje-izvanjske, posebno vojska, nad kojom je Mao preuzeo kontrolu nakon eliminacije Penga Dehu-ai, kog zamjenjuje Lin Biao. Da je nakon toga, i to jedino zbog razloga što je Mao htjeo ponovo preuzeti vlast, uslijedila kaotična i krvava situacija koja se sve do smrti krivca (1976.) neće uspjeti stabilizirati.

Mogli bi se u potpunosti složiti da u ovoj verziji ništa precizno govoreći nije neispravno. No ujedno, ništa još ne poprma svoj istinski smisao, koji je dat samo na temelju političkog shvaćanja epizoda, na temelju njihovog sažimanja u mišljenju koje je još i danas aktivno.

1. Bez stabilizacije? Svakako. No to je zato što se pokazalo nemogućim razviti političku novost u okviru partije-države. Niti najraširenija kreativna sloboda studentskih i radničkih masa (između 1966. i 1968.), niti ideološka i državna kontrola vojske (između 1968. i 1971.), niti ad hoc rješavanje pitanja u politburo u kome su se suprotstavljale antagonističke tendencije (između 1972. i 1976.), nisu omogućili pravo ustoličenje i razvijanje ideja revolucionara, nisi omogućili da jedna potpuno nova politička situacija, u cjelosti odvojena od sovjetskog modela, na globalnoj razini napokon vidi svjetlo dana.

2. Posezanje za vanjskim snagama? Svakako. No to je seznanje pokušalo ostvariti djelomično razdvajanje partije i države, i na kraju je i uspjelo u tome, kako kratkoročno tako i dugoročno, možda čak i do današnjih dana. Radilo se tu o rušenju birokratskog formalizma, barem za vrijeme trajanja gigantskog pokreta. A da to u isto vrijeme pobuđuje anarhizam frakcija upravo predstavlja suštinsko političko pitanje za doba koje nastupa: što utemeljuje jedinstvo neke politike, ako ona ne stoji pod direktnim garancijama formalnog jedinstvom države?

- 01 Sylvain Lazarus, *Antropologija imena (Anthropologie du nom)*, Éditions du Seuil, 1996, str. 37.
- 02 O problemu države-partije i države-partijâ kao centralnih figura politika 20. stoljeća, čitajte prethodno izlaganje Rouge-Gorge, *Režimi stoljeća (Les régimes du siècle)*, koje iznosi Sylvain Lazarus.
- 03 Sva kineska vlastita imena navodimo prema pinyin standardu transkripcije. Badiou koristi Wade-Gilles standard, koji je bio aktualan za vrijeme Kulturne revolucije. Izuzetak na koji smo se odlučili sama je transkripcija imena Mao Ce Tunga (pinyin: Mao Zedong), koju ostavljamo u našoj transkripciji zbog učestalosti ovakvog oblika na govornom i književnom području. *Nap. prev.*
- 04 Knjiga koja postavlja opći stil službenih ili “kritičkih” verzija Kulturne revolucije (verzija koje su začudo barem jedan puta sukladne) knjiga je Simona Ley-sa, *Novo ruho predsjednika Maoa, (Les habits neufs du Président Mao)*.

Arthur Rimbaud

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija – posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.

Liu Shaoqi

3. Borba za moć? Očigledno. Nju je potpuno rido- kulozno suprostavljati “revoluciji”, jer “revoluciju” upravo ne možemo shvatiti drugačije nego artikulaciju antagonističkih političkih snaga oko pitanja moći. Osim toga, maoisti su neprestano citirali Lenjina za koga je, eksplicitno, pitanje revolucije u krajnjoj instanci pitanje moći. Pravi problem, veoma kompleksan, bio bi, napro- tiv, postaviti pitanje da li Kulturna revolucija, precizno govoreći, označava i kraj revolucionarne artikulacije po- litike i države. To je zapravo bilo njezino veliko pitanje, njezina središnja i nasilna rasprava.

4. “Veliki skok naprijed”, okrutna propast? Da, u mnogim vidovima. No ta propast proizlazi iz kritičkog preispitivanja Staljinove ekonomske doktrine. Ona se nikako ne može pripisati jednoličnom pristupanju pro- blemima razvoja sela za koga ćemo okriviti “totalitari- zam”. Mao je ozbiljno istražio staljinističku koncepciju kolektivizacije (o tome svjedoče mnogobrojne bilješke) kao i njezin nedokučiv prezir prema seljacima. Njegova ideja nije bila da se kolektivizira na nasilan i prisilan na- čin, da bi se pod svaku cijenu osigurala akumulacija u gradovima. Upravo suprotno, ona je htio da se sela indu- strijaliziraju na licu mjesta, da im se osigura relativna ekonomska nezavisnost, i to na način da se izbjegne divlja proletarizacija i urbanizacija koje su u SSSR-u po- primile katastrofalne oblike. Mao je zapravo slijedio ko- munističku ideju učinkovitog razriješenja proturječja između gradova i sela, a ne ideju nasilnog brisanja sela tako da bi gradovi profitirali. Ako se i radi o propasti, onda je ta propast političke prirode, a to je nešto potpu- no drugo od Staljinove propasti.

Kao što vidimo, treba priznati da isti apstraktan opis činjenica nikako ne dovodi do istog mišljenja, ako je utemeljen na različitim političkim aksiomima.

Datumi

Prijepor je također vidljiv po pitanju datuma. Do- minantno gledište, koje je također i gledište kineske dr- žave, jeste da Kulturna revolucija traje deset godina, od 1966. do 1976., od crvene garde do Maove smrti. Deset godina previranja, deset godina izgubljenih za racional- ni razvoj.

U biti, ovo se datiranje može braniti ako stvari gle- damo sa striknog gledišta povijesti kineske države, i to uz kriterije poput građanske stabilnost, proizvodnje, određenog jedinstva na čelu administracije, kohezije

vojske, itd. No to nije moj aksiom i to nisu moji kriteriji. Ako pitanju datuma pristupimo s političke točke gle- danja, s gledišta političke invencije, osnovni kriterij tad postaje: kada možemo reći da se ustanovljuju kolektiv- ne kreacije mišljenja političkog tipa? Kada je praksa i ka- da slogani stoje u provjerivom ekscesu u odnosu na tra- diciju i na funkcioniranje kineske države? Kada se javlja- ju iskazi univerzalne vrijednosti? Dakle, na sasvim dru- gi način određujemo granice procesa koji je nosio naziv “Velika Proleterska kulturna revolucija”, a koji smo među nama zvali “VPKR”.

Što se mene tiče, ja predlažem da se kaže da Kul- turna revolucija, pojmljena na ovaj način, formira sek- vencu koja se proteže od studenog 1965. do srpnja 1968. Čak mogu prihvatiti (a to je rasprava o političkoj tehni- ci) i drastično sužavanje, koje revolucionarni trenutak točno govoreći postavlja između svibnja 1966. i rujna 1967. Kriterij je pritom egzistencija političke aktivnosti masa, njihovih slogana, njihovih novih organizacija, njihovih vlastitih mjesta. Na tim se temeljima gradi am- bivalentna referenca, no nedvojbeno, svake suvremene političke misli koja je vrijedna tog imena. Što znači, riječ je o ‘revoluciji’ zato što je riječ o crvenoj gardi, o revolu- cionarnim radnicima pobunjenicima, nebrotjenim or- ganizacijama i “glavnim štabovima”, situacijama koje su potpuno nepredvidljive, novim političkim iskazima, tekstovima bez presedana, itd.

Hipoteza

Kako nastaviti tako da bi ovaj gigantski potres bio izložen mišljenju, da bi mu se danas prikazao smisle- nim? Htio bih formulirati jednu hipotezu o sekvenci o kojoj govorim (odnosno, o Kini između studenog 1965. i srpnja 1968.) i s njome eksperimentirati pod različitim dimenzijama, činjeničnim ili tekstualnim.

Hipoteza je slijedeća. Nalazimo se u uvjetima suš- tinske podjele partije–države (Komunističke partije Ki- ne, koja je na vlasti od 1949.). Suštinske podjele zato što se ona tiče ključnih pitanja razvoja zemlje: ekonomije i odnosa između gradova i sela; eventualne transformaci- je vojske, bilance rata u Koreji; intelektualaca, sveučiliš- ta, umjetnosti i književnosti; i na kraju, vrijednosti so- vjetskog, ili staljinističkog modela. No suštinske tako- đer, i prije svega, zato što je manjinska struja partijskih kadrova u isto vrijeme vođena i predstavljana od strane onoga tko ima najveći povijesni i narodni legitimitet,

Mao Ce Tunga. Riječ je o zastrašujućem fenomenu ne- koincidencije između historičnosti partije (dugog peri- oda narodnog rata, protiv Japanaca, a poslije i protiv Chiang Kai-sheka) i sadašnjeg stanja njezine djelatnosti kao okoštenja državne vlasti. Između ostalog, za vrije- me Kulturne revolucije, a posebno u vojsci, neprestano će se zazivati upravo period Jenana kao model komuns- tičke političke subjektivnosti.

Ovaj fenomen ima sljedeće posljedice: sukoblja- vanje pozicija ne uspijeva biti normirano prema pravili- ma birokratskog formalizma. No također niti prema metodama terorističke čistke koju Staljin sprovodi tri- desetih godina. Međutim, u prostoru partije–države ne- ma ničega osim formalizma ili terora. Mao i njegova grupa morati će izumiti treću točku, točku posezanja za političkom mobilizacijom masa, pokušavajući slomiti predstavnike većinske struje, a pogotovo njihove vođe u vrhovnim instancama partije i države. Ovo pribježište pretpostavlja priznanje nekontroliranih oblika otpora i organizacije. Maova će grupa, nakon mnogo oklijevanja, nametnuti nužnost priznanja tih oblika, prvenstveno u okviru univerziteta, a poslije i u tvornicama. No također će i pokušati, što je sasvim kontradiktorno, sakupiti sve organizacijske inovacije revolucije unutar općeg prostora partije–države.

Nalazimo se u srcu hipoteze: Kulturna revolucija je povijesni razvoj proturječja. S jedne strane, radi se o ponovnom pobuđivanju revolucionarne akcije masa na marginama države diktature proletarijata, ili o prihvaća- nju činjenice da se klasna borba nastavlja uključujući i oblike masovne pobune, iako je država, kako je to teorij- ski žargon epohe govorio, formalno “proleterska” drža- va. Mao i njegovi idu sve do toga da će reći da se pod so- cijalizmom buržoazija ponovno uspostavlja i organizira unutar same komunističke partije. S druge strane, budući da je građanski rat isključen kao opcija, opći oblik odno- sa između partije i države, a posebno što se tiče repre- sivnih snaga, treba ostati nepromijenjen, u najmanju ru- ku zato što pitanje nije pitanje razaranja partije. To će Mao prepoznati ističući da su “velika većina kadrova dobri”.

Ovo će proturječje u isto vrijeme dovesti do sukse- sivnih poplava autoriteta partije od strane lokalnih po- buna, do nasilne anarhije ovih poplava, do neizbjež- nosti ponovnog ustoličenja velike brutalnosti, i, na kra- ju, do odlučnog stupanja na scenu narodne vojske.

Ova sukcesivna prelivanja zacrtavaju kronologiju (odnosno etape) Kulturne revolucije. Vođeća revolucio- narna grupa u prvom redu će pokušati zadržati pobunu u okviru obrazovnih jedinica. Ovaj pokušaj propada već u kolovozu 1966. kada se crvene garde šire po gradovi- ma. Nakon toga je riječ o čuvanju kontinuiteta pobune među školskom mladeži. No prema kraju 1966., a pogo- tovo od siječnja 1967., radnici postaju osnovna snaga po- kreta. Nakon toga se pokušava uspostaviti distanca između partijskih i državnih administracija, no upravo se one nalaze u središtu previranja počevši od 1967. po- gotovo za vrijeme pokreta “preuzimanja za vlasti”. Na kraju, cilj će biti očuvanje vojske, i to pod svaku cijenu, kao snage u pozadini, kao krajnjeg pribježišta. No to će se pokazati gotovo nemogućim uz razuzdavanje nasilja u kolovozu 1967. u Wuhanu i Kantonu. Između ostalog, upravo će kroz svijest realnog rizika podjele oružanih snaga započeti sporo kretanje represivne inverzije, koja počinje u rujnu 1967.

Postavimo stvari ovako: političke invencije koje su sekvenci pridale njezin neosporan revolucionarni tok, nisu se mogle razviti osim kao prelivanja u odnosu na cilj koji su zacrtali oni koje su sami akteri revolucije (mladež i njezine nebrotjene grupe, pobunjeni radnici...) držali kao svoje prirodne vođe: Maoa i njegovu manjin- sku grupu. U isti mah, te su invencije uvijek bile lokali- zirane i singularne, one nisu mogle realno postati stra- teške postavke koje bi ujedno mogli i reproducirati. Na kraju krajeva, strateško je značenje (ili univerzalni do- seg) ovih propozicija bio negativan. Jer ono što su one nosile, i što će živo utisnuti u različite inačice militantne svijesti diljem svijeta, nije bilo ništa drugo nego sam kraj partije–države kao centralne forme proizvodnje re- volucionarne političke djelatnosti. Najopćenitije gleda- no, Kulturna revolucija je pokazala da više nije moguće odrediti kako revolucionarne akcije masa tako i organi- zacijske fenomene u okviru striktno logike reprezenta- cije klasa. To je razlog zbog kog ona ostaje politička epi- zoda iznimne važnosti.

Eksperimentalna polja

Htio bih eksperimentirati s gore navedenom hipo- tezom na način da je dovedem u odnos sa sedam refere- nata, uzetih u kronološkom slijedu. Oni su slijedeći:

1. Odluka u “Šesnaest točaka” iz kolovoza 1966., koja vjerovatno velikim djelom proizlazi iz Maovog pe-

20

Revolucija nije čajanka, pisanje eseja, slikanje ili vezenje; ona ne može bi- ti tako uglađena, dokona i nježna, umjerena, prijazna, pristojna, suzdržana i veli- kodušna. Revolucija je po- buna, čin nasilja kojim jed- na klasa ruši drugu.
— “Izvjestaj o istrazi seljačkog pokreta u Hunanu” (ožujak 1927)

21

20. studenog 1915. Juan Ši Kai proglasio se carem, no zbog općeg protivljenja morao je odustatati od monarhi- za. Umro je 22. lipnja 1916. g. Od njegove smrti pa sve do 1928. Kina je bila podijeljena među mnogobrojnim nezavisnim vojnim za- povjednicima na koje centralna vlast nije imala nikakav utjecaj.

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija
– posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.

05 Sve do rujna 1967. vodeću maoističku grupu sačinjavaju dvanaest ljudi: Mao, Lin Biao, Chen Boda, Jiang Qing, Yao Wenyuan, Zhou Enlai, Kang Sheng, Zhang Chun-kiao, Wang Li, Guan Feng, Lin Jie, Qi Benyu. Kaže se da je Chen Yi, stari veteran centra-desnice i hrabri humorist rekao: “Da li je to to? Velika Kineska komunistička partija? Dvanaest ljudi?”. Međutim, možemo primjetiti da je vodeća grupa Komiteta javnog spasa između 1792. i 1794. bila još uža. Revolucije spajaju gigantske masovne fenomene s političkim vodstvom koje je često vrlo ograničeno.

ra, i koja je u svakom slučaju najinovativniji centralni dokument, dokument koji na najodlučniji način prelama s birokratskim formalizmom partija-država.

2. Crvena garda i kinesko društvo (period od kolovoza 1966. do u najmanju ruku kolovoza 1967.). Bez ikakve sumnje, istraživanje granica političke sposobnosti gimnazijske i studentske mladeži koja je više manje prepuštena sebi samoj, i to bez obzira na okolnosti.

3. “Revolucionarni radnici pobunjenici” i Šangajska komuna (siječanj/veljača 1967.), ključna i nedovršena epizoda, iz razloga što predlaže oblik moći koji je alternativa partijskom centralizmu.

4. “Zauzimanja vlasti”: “velika alijansa”, “trostruko jedinstvo” i “revolucionarni komiteti”, siječanj 1967. do proljeća 1968. Pitanje je da li pokret zaista stvara nove organizacije ili se pak svodi na regeneraciju partije.

5. Wuanski incident (srpanj 1967.). Nalazimo se na samom vrhuncu pokreta: vojska je pred rizikom podjela, ekstremna ljevica gura svoju prednost, no na kraju će klonuti.

6. Ulazak radnika na univerzitete (kraj srpnja 1968.), koji je u biti i posljednja epizoda egzistencije nezavisnih studentskih organizacija.

7. Maov kult ličnosti. Ova je karakteristika perioda do te mjere bila predmetom zapadnih sarkazama da se na kraju i zaboravlja postaviti pitanje što je zapravo bilo njezino značenje, posebice unutar Kulturne revolucije, gdje je ‘kult’ imao funkciju zastave, i to ne partijskih konzervativaca, već pobunjenih studenata i radnika.

Odluka u 16 točaka

Ovaj je tekst usvojen na sastanku centralnog komiteta 8. kolovoza 1966. godine. S određenim elementom genija on inscenira temeljno proturječje čitavog pothvata nazvanog “Kulturna revolucija”. Jedan od znakova tog insceniranja, između ostalog, jest u tome da tekst uopće ne objašnjava, ili gotovo da ne objašnjava, samo ime sekvence (“kulturna”) koja je u toku. Osim kroz enigmatsku i metafizičku prvu rečenicu: “Kulturna revolucija teži ka tome da promijeni čovjeka u onome što je u njemu najkorjenitije”. “Kulturna” je u ovom pogledu ekvivalent “ideolološkoj”, i to u veoma radikalnom smislu.

Čitav jedan dio teksta predstavlja jednostavan apel na slobodnu pobunu, u velikoj tradiciji revolucionarnih legitimacija.

Tekst je vrlo vjerovatno ilegalan, jer je u tom trenutku Maova grupa uz podršku vojske (ili određenih jedinica koje su bile odane Lin Biao) “korigirala” sam sastav centralnog komiteta. Tako su revolucionarni militanti s univerziteta prisutni, dok su konzervativni birokrati spriječeni da u njemu sudjeluju. U biti, i to je iznimno važno, ova odluka otvara dug period nepostojanja kako centralnog komiteta tako i partijskog sekretarijata. Na najvažnije dokumente svoj će potpis sada stavljati četiri institucije: centralni komitet, svakako, ali on je sada samo fantom; “grupa Kulturne revolucije”, *ad hoc* grupa koja je vrlo uska,⁰⁵ ali koja u svojim rukama drži realnost političke moći, jer je prepoznata od strane pobunjenika; državni savjet, kojim predsjeda Zhou Enlai; strahovita vojna komisija Centralnog komiteta, koju preuzima Lin Biao.

Neki odlomci teksta posjeduju osobitu žestinu, kako što se tiče neposrednih revolucionarnih zahtjeva tako i potrebe da se partiji suprotstave novi oblici organizacije.

Kada je riječ o narodnoj mobilizaciji, posebno ćemo navesti 3. i 4. točku, čiji su naslovi “Odvajnost treba staviti iznad svega i bez rezervi mobilizirati mase”, i “Neka mase same sebe podučavaju kroz pokret”. Na primjer:

Centralni komitet Partije zahtjeva od partijskih komiteta na svim razinama da ostaju ustrajni u ispravnom vodstvu, da daju prvenstvo odvažnosti, da mobiliziraju mase bez rezervi, da dokončaju s tim stanjem slabosti i nemoći, da ohrabre drugove koji su počinili pogreške, ali koji ih hoće ispraviti, u tome da odbace breme svojih grešaka i ponovo se pridruže borbi, da smjene s funkcija one koji su na vlasti a koji su odabrali kapitalistički put, tako da bi se vodstvo ponovo preuzelo i stavilo u ruke proleterskih revolucionara.

Ili pak:

Treba imati povjerenja u mase, osloniti se na njih i poštovati njihov duh inicijative. Treba odbaciti strah i ne plašiti se nemira. Predsjednik Mao uvijek nas je podučavao da se revolucija ne može ostvariti putem elegancije i delikatnosti, ili s umjerenošću, dobrovoljnošću, kurtoazijom, suzdržanošću i s toliko velikuodušnosti. Neka se mase same podučavaju u ovom

velikom revolucionarnom pokretu, i neka same nauče razlikovati ono što je pravedno i ono što je nepravedno, ispravne i neispravne načine djelovanja!

Treba koristiti metode velikih zidnih plakata i velikih debata tako da bi se dopustila široka i iskrena izražavanja stavova, tako da bi mase mogle izraziti svoje ispravne poglede, kritizirati pogrešna gledišta i denuncirati sve zlobne duhove. Na taj način široke mase mogu kroz borbu podići vlastitu političku svijest, povećati svoje sposobnosti i talente, razlikovati ono što je pravedno i ono što nije, prepoznati neprijatelje koji se skrivaju među njima.

Detalj iz 7. točke posebno je bitan i imat će neizmjerne praktične posljedice:

Niti jedna mjera na smije biti preduzeta protiv studenata i učenika univerziteta, instituta, srednjih i osnovnih škola, zbog problema koji izvire među njima tijekom pokreta.

Svi u Kini shvaćaju da je, barem što se tiče perioda koji sada počinje, revolucionarna mladež gradova stavljena u neku poziciju nekažnjivosti. Očigledno je da će to omogućiti mladima da se prošire diljem zemlje, paradržajući revolucionarni duh, barem do rujna 1967.

Što se tiče organizacijskih oblika, 9. točka, naslovljena “Grupe, komiteti i kongresi Kulturne revolucije”, sankcionira invenciju, unutar pokreta i od strane pokreta, mnoštva političkih regrupiranja izvan partije:

Mnoge nove stvari počele su se pojavljivati u pokretu Velike Proleterske kulturne revolucije. Grupe i komiteti Kulturne revolucije, kao i druge forme organizacije, stvorene od strane masa u brojnim školama i raznim jedinicama predstavljaju novost koja je od velike povijesne važnosti.

Ove nove organizacije ne shvaćaju se kao privremene, što dokazuje da maoistička grupa u kolovozu 1966. cilja na razaranje političkog monopola partije:

Grupe, komiteti i kongresi Kulturne revolucije ne trebaju biti privremene, već trajne masovne organizacije, stvorene za dugoročno funkcioniranje.

“Veliki skok naprijed”

J. V. Staljin

Chiang Kai-shek

22

23

4. svibnja 1919. Izbijanje radničkog i studentskog Pokreta 4. svibnja. Pokret je nastao kao reakcija na kinesko prihvaćanje odredbi Versajskog sporazuma kojim su kineski teritoriji u provinciji Šangdong, prethodno pod njemačkom kontrolom, predani Japanu. Pokret 4. svibnja smatra se začetnikom modernog kineskog nacionalizma.

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija
– posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.

Držim da je loše ako ne moramo brinuti o napadu neprijatelja na nas - na neku osobu, političku partiju, vojsku ili školu - u tom slučaju znači da smo se spustili na neprijateljevu razinu. Dobro je ako nas neprijatelj napada, jer to dokazuje da smo povukli jasnu liniju između neprijatelja i nas samih. Uvijek je bolje ako nas neprijatelj divlje napada i prikazuje nas kao krajnje negativce bez ijedne vrline; to pokazuje ne samo da smo povukli jasnu liniju između neprijatelja i nas samih, već i da smo postigli vrlo mnogo u našem radu.

— “Biti napadnut od neprijatelja nije loša, već dobra stvar” (26. svibanj 1939)

Na kraju, očigledno je riječ o organizacijama koje su podređene masovnoj demokraciji, a ne autoritetu partije, kao što to pokazuje referenca na Parišku komunu, dakle, na proletersku situaciju koja prethodi lenjinističkoj teoriji partije:

Nužno je primjeniti sustav općih izbora sličan onome Pariške komune da bi se izabrali članovi grupa i komiteta i predstavnici skupština Kulturne revolucije. Liste kandidata trebaju biti predložene od strane revolucionarnih masa nakon širokog razmatranja, a izbori se trebaju održati nakon što su mase opetovano diskutirale ove liste.

Ako se članovi [komiteta] i predstavnici [kongresa] pokažu nekompetentnima oni mogu biti smijenjeni putem izbora ili opozvani ako mase tako odluče u diskusiji.

Međutim, ako se tekst čita pažljivo, uz svijest o tome što znači “čitati tekst” koji dolazi s vodeće instance komunističke partije, treba primjetiti da se na temelju ključnih restrikcija slobode kritike uspostavlja neka vrsta barijere revolucionarnog elana na koji se sam tekst neprestano poziva.

U prvom redu, tvrdnja je, i to gotovo aksiomska, da je partija u svojoj biti dobra. 8. točka (“O pitanju kadrova”) razlikuje četiri tipa kadrova koje Kulturna revolucija stavlja na kušnju (podsjetimo se da je u Kini “kadar” svatko tko ima određeni autoritet, pa bio on i najmanji): dobri kadrovi, relativno dobri, oni koji su počinili velike pogreške koje se mogu popraviti, i na kraju “mali broj antipartijskih i antisocijalističkih desničara”. Teza je da “dvije prve kategorije (oni koji su dobri ili relativno dobri) sačinjavaju veliku većinu”. Što znači da je državni aparat i njegovo interno vodstvo (partija) suštinski u dobrim rukama, što čini paradoksalnim pozivanje na revolucionarne metode tako velikog dosega.

U drugom redu, čak i ako se tvrdi da mase trebaju imati inicijativu, eksplicitna kritika i imenovanje onih koji su odgovorni za probleme na državnom ili partijskom nivou u biti je strogo kontrolirana “odozgo”. Hjerarhijska struktura partije na taj način naglo najavljuje svoj povratak (11. točka “O poimenoj kritici u tisku”):

Svaka poimena kritika u tisku treba biti podređena diskusijama partijskog komiteta na istom nivou, a u određenim slučajevima, i odobrenju partijskog komiteta s višeg nivoa.

Kao rezultat ovog naloga nebrojeni će partijski kadrovi, počevši od predsjednika Republike, Liu Shaoqija, biti žestoko kritizirani od strane revolucionarnih organizacija masa u “malim časopisima” kao i preko karikatura i zidnih postera prije nego što će se njihova imena pojaviti u središnjem tisku. No u isto vrijeme te će kritike zadržati lokalni karakter ili biti sklone poništavanju. Same po sebi one će u zraku ostaviti pitanje koje *odluke* trebaju slijediti nakon njih.

Na koncu, 15. točka “Oružane snage”, iznimno zbijena, između redaka upućuje na ključno pitanje: tko posjeduje autoritet nad represivnim aparatom? Marksizam klasično tvrdi da revolucija mora uništiti represivni aparat države koju cilja promijeniti od samih temelja. To svakako nije ono što možemo iščitati u ovom slučaju:

Unutar samih oružanih snaga Kulturna revolucija i pokret socijalističke izobrazbe trebaju biti vođeni u skladu s uputama Vojne komisije centralnog komiteta Partije i Općeg političkog odjela Narodno-oslobodilačke vojske.

I ovdje se vraća centralizirani autoritet partije.

Odluka u 16 točaka na koncu kombinira orijentaciju koje su još uvijek dispartatne i, pogotovo zbog svog radobornog karaktera, tako priprema uzastopne slijepe ulice pokreta u odnosu na partiju-državu. Naravno, riječ je uvijek o pitanju kako počevši od masovnog pokreta definirati politički put koji je različit od puta koga proteklih godina nameće glavna struja u samom vrhu partije. No dva suštinska pitanja vise u zraku: tko određuje neprijatelje, tko određuje mete revolucionarne kritike? I koja je uloga, u tom teškom pothvatu, značajnog represivnog aparata, javne sigurnosti, milicija, vojske?

Crvena garda i kinesko društvo

Prateći uz stopu Odluku iz kolovoza, fenomen “crvene garde”, organizacijâ učenika srednjih škola, poprimit će izuzetan značaj. Znamo za divovska okupljanja na trgu Tiananmen koja se odvijaju sve do kraja 1966. godine, na kojima se šutke pojavljuje sam Mao ispred stotina tisuća mladih muškaraca i žena. No najvažniji aspekt jest da revolucionarne organizacije preplavljuju gradove, koristeći kamione koje im posuđuje vojska, dok se kasnije šire i po čitavoj zemlji služeći se besplatnim vlakovnim prijevozom koji osigurava ideja “razmijene iskustva”.

Jasno je da ovdje nailazimo na udarnu snagu koja stoji iza širenja pokreta po čitavoj Kini. No riječ je o pokretu u kome vlada zaista nevjerojatna sloboda: tendencije se sukobljavaju na otvorenom; časopisi, traktati, slogani i beskonačni zidni posteri multipliciraju razotkrivanja svih vrsta zajedno s političkim izjavama. Žestoke karikature gotovo da nikoga neće poštediti (u kolovozu 1967. propitivanje Zhou Enlaia na velikom zidnom plakatu postavljenom preko noći bit će jedan od razloga pada takozvane “ultralijeve” tendencije). Povorke uz gongove, bubnjeve i bučne proglase, šire se sve do kasno u noć.

S druge strane, vrlo brzo se javlja i tendencija k militarizaciji, nekontrolirana akcija grupa za prepad. Opći slogan je revolucionarna borba protiv starih ideja i starih običaja (i to je ono što određuje sadržaj pridjevu “kulturna”, koji, na kineskom jeziku, više znači “civilizacijska”, odnosno, na starom marksističkom žargonu, “pripadajuća nadgradnji”). Brojne grupe ovom sloganu pridaju destruktivno i nasilno, čak i progoniteljsko tumačenje. Progon žena koje nose pletenice, formalno obrazovanih intelektualaca, učitelja koji oklijevaju, svih “kadrova” koji ne koriste istu frazeologiju kao ova ili ona mala grupa, pljačka knjižnica i muzeja, nedopustiva arogancija mladih revolucionarnih vođa prema masi neodlučnih, sve će to kod običnih ljudi izazvati istinsku odbojnost prema ekstremističkom krilu crvene garde.

U suštini, problem je već bio postavljen u priopćenju 16. svibnja 1966., prvom javnom činu Maoeve pobune protiv većine u centralnom komitetu. To priopćenje jasno proglašava da treba podržavati tezu: “bez razaranja nema građenja”. Ono stigmatizira konzervativce koji propovijedaju “konstruktivni” duh da bi se suprotstavili svakom razaranja temelja njihove moći. Međutim, teško je naći ravnotežu između očiglednosti razaranja i spore i tegobne prirode konstrukcije.

Istina je da su se naoružane jedinstvenim sloganom “borbe novog protiv starog” brojne grupe crvene garde prepustile dobro poznatoj (negativnoj) tendenciji revolucija: ikonoklazmu, progonu ljudi u ime ništavnih ciljeva, nekoj vrsti svjesnog barbarstva. Ali to je također i stremnja mladeži prepuštene sebi samoj. Iz čega treba povući zaključak da svaka politička organizacija mora biti transgeneracijska, odnosno da je organizacija političke separacije mladeži loša ideja.

Naravno da crvena garda nije sama izumila protuintelektualistički radikalizam revolucionarnog duha.

U trenutku u kome osuđuje na smrt kemičara Lavoisiera za vrijeme Francuske revolucije, javni tužitelj Fouquier-Tinville postavlja veoma osobitu izjavu: “Republika nema potrebe za znanstvenicima”. Istinska revolucija procjenjuje da ona sama stvara sve ono za čim ima potrebe, a taj stvaralački apsolutizam treba poštovati. U tom je smislu Kulturna revolucija bila prava revolucija. Po pitanju znanosti i tehnike osnovni je slogan da treba biti “crven”, a ne “ekspertan”. Ili, u “umjerenoj” verziji, koja će postati službena: treba biti “crven” i “ekspertan”, ali prije svega crven.

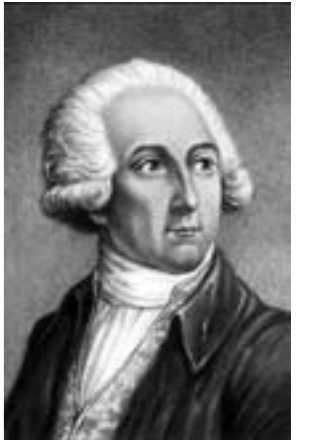
Međutim, ono što je dodatno pogoršalo barbarstvo određenih revolucionarnih grupa za prepad bila je činjenica da na nivou djelovanja mladeži nije bilo globalnog političkog prostora za političku afirmaciju, za pozitivno stvaranje novog. Ciljevi kritike i razaranja posjedovali su samoevidentnost koje je nedostajalo u ciljevima invencije, pogotovo stoga što je invencija ostala vezana za neutažive borbe na samom vrhu države.

Šangajska komuna

Kraj 1966. i početak 1967. predstavlja snažan trenutak Kulturne revolucije: masivno, odlučno stupanje na scenu tvorničkih radnika. Šangaj tu igra vodeću ulogu.

Treba uvidjeti paradoks ovog dolaska na scenu subjekta koji službeno predstavlja “vodeću klasu” kineske države. Jer sve ishodi, ako tako mogu reći, s desna. U prosincu 1966. upravo su lokalni birokrati, konzervativno vodstvo partije i općina, oni koji će upregnuti svoju radničku klijentelu – posebno sindikaliste – protiv maoističkog pokreta crvene garde. Što se i ne razlikuje, ako smijem dodati, od načina na koji u Francuskoj u svibnju 1968. i godinama koje slijede Komunistička partija Francuske (PCF) pokušava iskoristiti staru gardu Opće konfederacije rada (CGT)⁰⁶ protiv studenata revolucionara povezanih s mladim radnicima. Profitirajući od mobilne situacije, boncoi partije i općine Šangaj guraju radnike prema raznim vrstama sektorskih zahtjeva čisto ekonomskog tipa, i tako ih dresiraju protiv svake intervencije mladih revolucionara u tvornicama i administracijama (isto kao što je i PCF u svibnju 1968. barikadirao tvornice štrajkaškim stražama vlastitog kova i posvuda progonio “ljevičare”). Ovi sindikalizirani pokreti, koristeći se nasilnim sredstvima, postaju prilično veliki, pogotovo u obliku štrajkova transportnog i energijskog sektora, teže uspostavljanju kaotične atmosfere, i to ta-

06 Opća konfederacija rada (Confédération générale du travail) jedan je od najvećih francuskih saveza sindikata. *Nap. prev.*

Antoine Lavoisier

Fouquier-Tinville

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija
– posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.

kolovoz 1920.
Osnivanje Korpusa socijalističke mladeži. Korpus je osnovao Čen Du Xiu i činit će temelj za kasnije osnivanje komunističke partije Kine.

Zhou Enlai

Iako su u Kini provedene glavne socijalističke promjene u pogledu sustava vlasništva, i iako je veliki broj burnih masovnih klasnih borbi prethodnog revolucionarnog perioda uglavnom dovršen, još uvijek postoje ostaci svrgnutih zemljoposjednika i kompradora, još uvijek postoji buržoazija, a preodgoj sitne buržoazije tek je počeo. Klasna borba uopće nije gotova. Klasna borba između proletarijata i buržoazije, klasna borba između različitih političkih snaga te klasna borba u ideološkom smislu između proletarijata i buržoazije se nastavlja, ona će biti dugotrajna i mukotrpa, a ponekad i vrlo oštra. Baš kao i buržoazija, i proletarijat teži promijeniti svijet u skladu s vlastitim svjetonazorom. U skladu s time, na pitanje tko će pobijediti, socijalizam ili kapitalizam, još uvijek nije donesen krajnji odgovor.

— “O ispravnom rješavanju proturječja među ljudima” (27. veljače 1957.)

ko da bi se boncoi partije mogli predstaviti kao čuvari reda. Stoga će revolucionarna manjina biti prisiljena intrenirati protiv birokratiziranih štrajkova, odnosno “ekonomizmu” i zahtjevu za “materijalnim stimulansima” suprotstaviti strogu kampanju za podršku komunističkog rada, a prije svega za primat globalne političke svijesti nad partikularnim zahtjevima. To će biti teren velikog slogana iza koga će posebno stajati Lin Biao: “boriti se protiv egoizma i kritizirati revizionizam” (znamo da “revizionizam” za maoiste označava pravac napuštanja svake revolucionarne dinamike, pravac koga slijede SSSR i komunističke partije koje o njemu ovise, kao i velik broj kadrova kineske partije).

Na početku maoistička je radnička grupa prilično slaba. Govori se o 4000 radnika potkraj 1966. Točno je da će se ova grupa povezati sa crvenom gardom i konstituirati u aktivističku manjinu. No to ne umanjuje činjenicu da je polje njezinog djelovanja unutar tvornica zapravo prilično malo, osim u nekim poduzećima, poput tvornice mašinskih alata gdje će ona postati slavna i poslužiti kao primjer revolucionarima za nekoliko slijedećih godina. Po mom sudu, upravo iz razloga što direktna radnička akcija u tvornicama nailazi na vrlo živ otpor (birokracija ovdje ima svoje uporište) maoističke će se aktivnosti odvijati u polju gradske moći. Uz pomoć dijela kadrova koji su već dugo na strani Maoa i jedne frakcije vojske oni će svrgnuti općinsku vlasti i lokalni partijski komitet. Odatle i proizlazi naziv “preuzimanje vlasti” za ono što će pod imenom “Šangajska komuna” označiti prijelomnu točku Kulturne revolucije.

“Preuzimanje vlasti” također je paradoksalno. S jedne strane, ono svoju inspiraciju – kao i proglas u 16 točaka prije njega – nalazi u apsolutnom protumodelu partije–države, u koaliciji disparatnih organizacija koje sačinjavaju Parišku komunu, čiju je anarhističku neefikasnost već Marx bio kritizirao. S druge strane, taj protumodel nema nikakvu mogućnost nacionalnog razvoja, jer na nacionalnom nivou figura partije ostaje jedina dopuštena figura, čak i ako je dio njezinih tradicionalnih elemenata u krizi. Tijekom čitavih nemirnih epizoda revolucije, Zhou Enlai ostaje garancijom državnog jedinstva i minimalnog funcioniranja administracije. Koliko je poznato, on nikada nije naišao na Maovo neodobravanje pri toj zadaći, što ga je primoralo da plovi što je bliže, i to što bliže moguće desničarima (on je taj koji će Deng Xiaopinga posjesti nazad na sedlo, tog “drugog od visokih dužnos-

nika koji, unatoč tome što su u partiji, prate kapitalistički put”, kao što je to govorila frazeologija revolucije, i to od sredine sedamdesetih). Međutim, Zhou Enlai jasno je stavio do znanja crvenoj gardi da ako su “razmjene iskustava” u čitavoj zemlji dopuštene, stvaranje revolucionarne organizacije nacionalnog opsega nije.

Na taj način Šangajska komuna koja nastaje nakon neprekidnih diskusija između lokalnih studentskih i radničkih organizacija može doseći samo krhko jedinstvo. Dakle, ako je gesta fundamentalna (“preuzimanje vlasti” od strane revolucionara), njezin je politički prostor preuzak. Iz čega proizlazi da stupanje na scenu radnika u isti mah predstavlja spektakularno širenje revolucionarne masovne baze, veliko i povremeno nasilno stavljanje na kušnju birokratiziranih oblika moći, ali i kratkotrajnu skicu nove artikulacije između narodne političke inicijative i državne moći

Preuzimanja vlasti

Tijekom prvih mjeseci 1967., pod školom događaja u Šangaju gdje su revolucionari zbacili antimaoističku općinu, svjedočiti ćemo širenju “preuzimanja vlasti” u svim dijelovima zemlje. Postoji jedan začuđujući materijalni aspekt ovog pokreta: revolucionari, organizirani u male grupe i udarne grupacije, studenti i radnici prije svega, prodiru u administrativne zgrade raznih vrsta, uključujući i općinske i partijske, i u dionizijskoj zbrci koja se ne odvija bez nasilja i razaranja uspostavljaju novu “vlast”. Stari vlastodršci koji se opiru često su “pokazani masama”, što nije mirna ceremonija. Birokrat, ili pretpostavljeni birokrat, nosi kapu budale i znak koji imenuje njegova nedjela, primoran je pognuti glavu i pretrpjeti udarce, ili čak nešto gore. Ovi su egzorcizmi između ostalog dobro poznate revolucionarne prakse. Radi se o tome da se okupljenim običnim ljudima pokaže da su stari nedodirljivi, oni čiju smo oholost trpili u tišini, od sada i sami prepušteni javnom ponižavanju. Nakon pobjede 1949. godine, kineski su komunisti organizirali ceremonije ovakve vrste diljem ruralne Kine, s cilje da moralno svrgnu stare velike zemljoposjednike, “lokalne despote i zle agrarce”, obznanjujući i najmanjem kineskom seljaku, onome koji tisućama godina nije značio ništa, da se svijet “promijenio iz temelja” i da od sada on sam postaje stvarnim gospodarom zemlje.

No treba primjetiti da od veljače te godine riječ “komuna” nestaje kao oznaka nove lokalne vlasti, biva-

jući zamijenjena izrazom “revolucionarni komitet”. Ova promjena nikako nije bezazlena, jer “komitet” je uvijek bio ime pokrajinskih ili općinskih organa partije. Od tog trenutka na scenu stupa ogroman pokret uspostavljanja novih “revolucionarnih komiteta” po svim provincijama, za koje nije baš jasno da li redupliciraju ili jednostavno zamjenjuju stare i strašne “partijske komitete”.

U biti, ambiguitet određenja određuje komitet kao nečist proizvod političkog sukoba. Za lokalne revolucionare riječ je o tome da se partija nadomjesti drugačijom političkom vlašću nakon gotovo pa potpune eliminacije starih vodećih kadrova. Za konzervatore koji se brane na svakom koraku riječ je o ustoličenju lokalnih kadrova nakon fikcije kritike. Na tom ih putu ohrabruju opetovane deklaracije centralnog komiteta poput one da su velika većina kadrova dobri. Za maoističko nacionalno vodstvo, koncentrirano u veoma uskoj “grupi Centralnog komiteta Kulturne revolucije”, koju sačinjava svega dvanaestak ljudi, riječ je o određivanju zadaća revolucionarnih organizacija (“preuzimanja vlasti”) i širenju trajnog straha među protivnicima uz očuvanje generalnog okvira prakse vlasti, koji u njihovim očima ostaje jedinstvena partija.

Formule koje se postepeno predlažu privilegirati će jedinstvo. Govorit će se o “trostrukom jedinstvu”, što podrazumijeva ujedinjenje unutar komiteta trećine novopridošlih revolucionara, trećine starih kadrova koji su eventualno izvršili samokritiku, i trećine vojnika. Govorit će se također i o “velikoj alijansi”, što znači da se na lokalnom nivou od revolucionarnih organizacija traži da se ujedine, odnosno da prekinu međusobne sukobe (koji su ponekad i oružani). Ovo jedinstvo podrazumijeva i rastuću prisilu, uključujući i represiju nad sadržajem diskusija, kao i sve strože ograničenje prava na slobodu organizacije oko nekog uvjerenja ili inicijative. No kako i učiniti drugačije, osim da se pusti da situacija tone u građanski rat, odnosno da se njezino rješenje prepusti manevrima represivnog aparata? Ova debata će zaokupiti gotovo čitavu 1967., odlučnu godinu u svakom pogledu.

Incident u Wuhanu

Ova epizoda iz ljeta 1967. godine posebno je zanimljiva jer predstavlja sva proturječja revolucionarne situacije u trenutku njezine kulminacije, koji je naravno i trenutak njezinog zapleta.

Birokrat, ili pretpostavljeni birokrat, nosi kapu budale i znak koji imenuje njegova nedjela, primoran je pognuti glavu i pretrpjeti udarce, ili čak nešto gore.

srpanj 1921. Prvi kongres Komunističke partije Kine održan je u Francuskom sektoru u Šangaju. Usvojen je i ustav Komunističke partije Kine kojim je određen zadatak partije da organizira i educira radničke mase za provođenje klasne borbe i socijalističke revolucije s krajnjim ciljem postizanja diktature proletarijata. Za prvog predsjednika KPK izabran je Čen Du Xiu.

1924. Na nagovor Komintern-e dolazi do osnivanja prvog zajedničkog fronta Komunističke partije Kine i Nacionalističke stranke – Guomindanga.

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija
– posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.

Chen Zaidao

U srpnju 1967. godine, uz podršku konzervativne vojske, kontrarevolucija birokrata vlada glomaznim industrijskim gradom Wuhanom, koji broji najmanje 500 000 radnika. Stvarna je vlast u rukama oficira Chen Zaidao. Točno je da zapravo postoje dvije radničke organizacije, koje su u međusobnom sukobu, što prouzrokuje desetke žrtava tijekom svibnja i lipnja. Prva, koju podržava vojska i koja je povezana s lokalnim kadrovima i starim sindikalistima zove se “Milijun junaka”. Druga, manjinska, nazvana “čelik”, otjelovljuje maoističku liniju.

Centralno vodstvo zabrinuto reakcionarnom prevlašću nad gradom šalje ministra Javne sigurnosti na mjesto zbivanja zajedno s jednim poznatim članom “grupe Centralnog komiteta Kulturne revolucije” koji se zove Wang Li. Potonji je veoma popularan među crvenom gardom, i poznat po svojim “ljevičarskim” deklamatorskim tendencijama. Već je tvrdio da je potrebno pročistiti vojsku. Izaslanici donose naredbu Zhou Enlaia, koji naređuje da je potrebno podržati pobunjenu grupu “čelik” i to u skladu s direktivom koja je upućena kadrovima općenito a posebno vojnicima: “biti vješt u razlikovanju i podržavanju proleterske ljevice unutar pokreta”. Kažimo uzgred da je Zhou Enlai sam sebi nadjenao golemu zadaću arbitra između dvije frakcije, između rivalskih revolucionarnih organizacija, a da bi to činio on danonoćno prihvaća delegate iz pokrajina koji mu dolaze u posjetu. Samim time on je zapravo u velikoj mjeri odgovoran za napredak “velike alijanse”, za ujedinjavanje “revolucionarnih komiteta”, kao i za razlikovanje onoga što je “proleterska ljevica” u konkretnim situacijama, situacijama koje su sve više nejasne i nasilne.

Na dan njihovog dolaska delegati centralne vlasti održavaju veliki sastanak sa pobunjeničkim organizacijama na gradskom stadionu. Revolucionarni zanos na samom je vrhuncu.

Možemo vidjeti kako su svi akteri aktivne faze Revolucije na svom mjestu: konzervativni kadrovi i njihova sposobnost mobilizacije koja nije beznačajna, poglavito na selu (milicije proizašle iz ruralnih predgrađa participiraju u represiji nad crvenom gardom i pobunjenicima nakon prekretnice 1968.), no također i među radnicima i u svakom slučaju među administracijom; pobunjeničke organizacije koje pokreću studenti i radnici, organizacije koje, da bi preuzele kontrolu nad situacijom, čak i ako su često u manjini, računaju na vlastiti ak-

tivizam i na vlastitu hrabrost, ali i na podršku centralne maoističke grupe; vojska koja je primorana da odabere koju će stranu podržati; centralna vlast koja teži da vlastitu politiku uskladi sa situacijom.

U određenim gradovima situacija koja veže sve ove aktere iznimno je nasilna. Posebno u Kantonu gdje su sukobi između oružanih grupa za prepad rivalskih organizacija svakodnevni. Vojska odlučuje oprati ruke od čitave afere na lokalnoj razini. Pod izlikom toga da je u proglasu u 16 točaka napomenuto da ne treba intervenirati u probleme koji se javljaju unutar pokreta, lokalni vojni zapovjednik zahtijeva jedino to da zaraćene strane prije uličnih sukoba pred njim potpišu “deklaraciju revolucionarne tučnjave”. Posezanje za pojačanjima jedino je što je zabranjeno. I to s rezultatom da svakog dana tijekom ljeta, čak i u Kantonu, ima na desetke mrtvih.

Situacija će se u ovakvom kontekstu pogoršati u Wuhanu. 20. srpnja ujutro grupe za prepad organizacije “Milijun junaka” potpomognute jedinicama vojske zauzimaju strateške točke i čitavim gradom kreću progoniti pobunjenike. Napad će zadesiti i hotel gdje odsjedaju delegati centralne vlasti. Grupa vojnika dočepat će se Wang Lija i nekolicine pripadnika crvene garde i brutalno ih pretučiti. “Ljevičar” će tako sam biti “pokazan masama” noseći oko vrata znak koji ga stigmatizira – ironija situacije! – kao “revizionista”, njega koji upravo revizioniste vidi posvuda. Ministar javne sigurnosti zaključan je u svojoj sobi. Naoražane grupe uz podršku tenkova silom preuzimaju univerzitet i čeličane, epicentre pobunjeničke tendencije. Međutim, kada se vijesti počinju širiti, druge jedinice vojske okreću se protiv konzervativaca i njihovog vođe Chen Zaidaoa. Organizacija “Čelik” pokreće protuofenzivu. Revolucionarni komitet je uhićen. Nekoliko vojnika uspijevaju osloboditi Wang Lija koji napušta grad bježeći kroz šume i pustopoljine.

Očigledno se nalazimo na rubu građanskog rata. Tek će hladnokrvnost centralne vlasti i odlučne deklaracije brojnih vojnih jedinica diljem pokrajina promijeniti tok stvari.

Koje lekcije za budućnost možemo izvući iz ovakve epizode? U prvi čas, Wang Lija, otečenog lica, u Pekingu dočekuju kao junaka. Jiang Qing, Maova žena i velika pobunjenička čelnica, prima ga srdačno. 25. srpnja milion ljudi izražava mu podršku uz prisutnost Lin Biaoa. Ultraljevičarska struja koja misli da ima vjetar u leđima zahtijeva radikalnu čistku vojske. U tom trenutku u

mjesecu kolovozu plakati prozivaju Zhou Enlaia kao desničara.

No sve to čini se samo kao tren. Svakako, u Wuhanu podrška pobunjenicima postaje obavezna i Chen Zaidao biva zamijenjen. No dva mjeseca kasnije sam Wang Li bit će brutalno eliminiran iz vodeće grupe, neće doći do značajne čiste u vojsci, važnost Zhou Enlaia samo će se povećati, a uspostavljanje reda odvijat će se protiv crvene garde i nekih pobunjeničkih radničkih organizacija.

Od ovog trenutka očiglednom postaje ključna uloga narodne armije kao potpornog stupa kineske partije-države. Tijekom Revolucije pridaje joj se stabilizatorska uloga, od nje se zahtijeva da podrži pobunjeničku ljevicu. No u isti mah ne postoji očekivanje ili tolerancija njezine podjele, što bi na velikom planu otvorilo perspektivu građanskog rata. Oni koji to žele postepeno su eliminirani. Činjenica da je paktirala s takvim elementima baca čvrstu sumnju na Jiang Qing, ali i na Maoa samog.

U ovom stadiju Kulturne revolucije Mao pobjedu jedinstva među pobunjenicima, pogotovo radnicima, i počinje se pribojavati štetnosti duha frakcionštva i arogancije crvene garde. U rujnu 1967., nakon prevrata koji se dešava u pokrajinama, on upućuje direktivu: “ništa suštinsko ne dijeli radničku klasu”, što u prvom redu, za onoga koji zna čitati, označava da postoje nasilni razdori između pobunjeničkih i konzervativnih organizacija, i, u drugom redu, da je imperativno da ti razdori budu spriječeni, da se organizacije razoružaju, i da represivni aparat ponovo uspostavi pravni monopol nad nasiljem i političku stabilnost. Od srpnja, iako pokazuje svoj uobičajni borbeni i pobunjenički duh (u tom trenutku on još kazuje, vidljivo oduševljen, da je “cijela zemlja u metežu”, i da je “borba, čak i nasilna, dobra, jer kada se proturječja pojave na očigled lakše ih je razriješiti”), Mao je ipak zabrinut frakcijskim ratom izjavljujući da “jednom kada su revolucionarni komiteti utemeljeni, malograđanski revolucionari moraju dobiti ispravno vodstvo”. On tada stigmatizira ljevičarstvo, koje “je u biti desničarsko”, i prije svega, pokazuje nestrpljivost prema činjenici da je od početka siječnja i od preuzimanja vlasti u Šangaju “buržujska i sitnoburžujska ideologija koja se razvijala punim plućima među intelektualcima i mladim studentima uništila situaciju”.

Ulazak radnika na univerzitete

Od veljače 1968., pogotovo nakon splasnuća pokreta u ljeto 1967., konzervativci misle da je otkućao čas za revanš. No Mao i njegova grupa još uvijek su budni. Oni pokreću kampanju koja stigmatizira “februarsku protustruju” i ponovo daju podršku revolucionarnim grupama i izgradnji novih organa vlasti.

U međuvremenu, univerziteti više ne mogu stajati pod jarmom rivalskih grupacija, kako zbog činjenica da nastupa opća logika ponovnog uspostavljanja reda, tako i zbog perspektive partijskog kongresa koji treba podvući bilancu revolucije (kongres će u biti biti održan na početku 1969., potvrđujući vlast Lin Biaoa i vojske). Primjer mora biti postavljen, ali uz izbjegavanje jednostavnog gaženja posljednjih pripadnika crvene garde, koji se nalaze u zgradama pekinškog univerziteta. Prihvaćeno rješenje potpuno je nevjerovatno: tisuće organiziranih radnika pozvano je da bez oružja okupiraju univerzitet, razoružaju frakcije i direktno osiguraju svoj autoritet. Kako će kasnije reći vodeća grupa: “radnička klasa treba u svakom pogledu biti vođa”, i “radnici ostaju na univerzitetima jeadn dug period, čak i zauvijek”. Riječ je o vjerovatno o najčudnovatijoj epizodi čitavog ovog perioda, jer prikazuje nužnost toga da nasilna i anarhična snaga mladeži prepozna “masovni” autoritet koji se nalazi iznad nje, a ne samo, ili ne u prvom redu, institucionalni autoritet priznatih vođa. Trenutak je tim više zapanjujući i dramatičan što neki studenti počinju pucati na radnike, što rezultira žrtvama, i što na kraju dovodi do toga da Mao i vođe maoističke grupe okupljaju najpoznatije studentske vođe, posebice određenog Kuai Dafua, cijenjenog čelnika crvene garde na pekinškom univerzitetu poznatog diljem zemlje. Postoji i izvjesni transkript ovog direktnog sučeljavanja mladih revolucionara i stare garde.⁰⁷ Tu možemo vidjeti kako Mao izražava svoje duboko razočaranje duhom frakcijaštva među mladima, ostajući im dijelom politički sklon, ali i svjesno tražeći izlaz. Kao što i jasno možemo uočiti da tako što pobuđuje stupanje na scenu radnika Mao hoće izbjeći izokretanje čitave situacije u smjeru “vojne kontrole”. On je htio zaštititi sve one koji su bili njegovi početni saveznici, nosioci entuzijazma i političke inovacije. No Mao je također čovjek partije-države. On želi njezino obnavljanje, čak i nasilno, ali ne njeno razaranje. Na kraju on dobro zna da time što stavlja zaposjeda posljednje utočište mladih pobunjenih “ljevičara” on zapravo likvidira krajnju marginu svega

⁰⁷ Ogljed je bio preveden i naširoko komentiran (na talijanskom) od strane Sandra Russoa, danas svakako najkompetentnijeg i najlojalnijeg analitičara Kulturne revolucije i svega što je okružuje.

Trebali bismo podržati sve čemu se neprijatelj suprotstavlja i suprotstavljati se svemu što neprijatelj podržava.

— “Intervju s trojicom dopisnika Centralne novinske agencije, Sao Tang Pao i Hsin Min Pao” (16. rujna 1939.)

12. ožujak 1925.
Umire Sun Zong San (Sun Jie-San), otac moderne Kine i glavni vođa revolucije 1911. kojom je srušena posljednja kineska dinastija te osnivač Nacionalističke stranke (Guomindang).

1926.
Početak dvogodišnje Sjeverne ekspedicije kojom Guomindang uspijeva poraziti preostale neovisne vojne zapovjednike u sjevernim dijelovima Kine te time staviti većinu kineskog teritorija pod jedinstvenu vlast.

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija – posljednja revolucija?

08 Primjeri su stvarni, i postali su predmetom članaka koji su prevedeni na francuski u časopisu *Pékin Informations*. Tu možemo vidjeti kako maoistička dijalektika utječe na uzgoj rajčica, ili kako se nalazi ispravna linija po pitanju korištenja klavira u simfonijskoj muzici u Kine. Tekstovi su između ostalog vrlo zanimljivi, čak i uvjerljivi, ne zbog njihovog eksplicitnog sadržaja, već po pitanju što zapravo znači pokušati stvoriti jednu *drugu misao*.

09 O Maou kao paradoksu treba pročitati krasnu knjigu Henryja Bauchaua, *Mao Tsé-toung*.

što bi se (1968. godine) kosilo s linijom priznatih vođa Kulturne revolucije, linijom partijske obnove. On to zna ali je resigniran. Jer nema neku alternativnu hipotezu – nitko nema – po pitanju države, i jer ljudi nakon dvije ushićene godine, koje su ujedno i godine iskušenja, velikom većinom žele da država postoji i da se njezina egzistencija obznani, ako je potrebno i golom silom.

Kult ličnosti

Znamo da je tijekom Kulturne revolucije kult Ma-
oa poprimio nevjerojatne oblike. Ne samo da su postojali divovski kipovi, *Crvena knjžica*, neprestano zazivanje predsjednika u svim okolnostima, himne “velikom kormilaru”, već je prije svega postojala nečuvena ekstenzija jedinstva reference, kao da Maovi spisi i govori mogu biti dostatni u svakoj okolnosti, uključujući i onda kada pokušavamo uzgojiti rajčice i upotrijebiti (ili ne upotrijebiti) klavir u simfonijskim orkestrima.⁰⁸ Zapanjujuće je vidjeti da su upravo najnasilnije pobunjeničke grupe, grupe koje sve više i više prelamaju s birokratskim poretkom, one koje i najdalje guraju ovaj aspekt stvari. Upravo su one lansirale formulu “apsolutni autoritet misli Mao Ce Tung”, i razglasile da se toj misli treba podrediti čak i onda kada je ne razumijemo. Takvi iskazi, treba to priznati, potpuno su opskuranstički.

Treba dodati i to da budući da se sve frakcije i organizacije koje se međusobno sukobljavaju upravo pozivaju na mišljenje-Mao, sam iskaz, koji je sposoban izraziti potpuno proturječne orijentacije, na kraju gubi svaki smisao, osim pretjeranog korištenja citata čija je egzegeza neprestano varijabilna.

Htio bih ipak usput iskazati nekoliko primjedbi. S jedne strane, ovakva vrsta odanosti, kao i konflikt egzegeza, potpuno su uobičajeni u etabliranim religijama uključujući i kod nas i to bez da su shvaćeni kao patologija. Upravo suprotno, veliki monoteizmi ostaju svete krave. Mao je, međutim, u svakom slučaju beskonačno više služio svom narodu, kog je u isti mah oslobodio od japanske invazije, od razuzdanog kolonijalizma “zapadnih” sila, od feudalizma na selu i od pretkapitalističke otimačine, nego što su ikojoj našoj zemlji služile fiktivne ili crkvene figure recentne povijesti dotičnih monoteizama. S druge strane, sakralizacija velikih umjetnika, čak i biografska, jedna je od ponavljajućih datosti naše “kulturne” prakse. Važnost pridajemo računima za kemijsko čišćenje ovog ili onog velikog pjesnika. Ako je

politika, kao što vjerujem, procedura istine, kao što i poezija može biti, onda ona nije ništa manje niti više neprikladna za sakralizaciju umjetničkih kreacija. Vjerojatno manje, ako se sve uzme obzir, jer je politička kreacija vjerojantno rjeđa, svakako više riskirana, kao i neposrednije upućena svima, a pojedinačno onima koje općenito – kao kineske seljake i radnike prije 1949. godine – etablirana vlast smatra kao nepostojeće.

Sve nas to nikako ne oslobađa obaveze da razjasnimo ovaj poseban fenomen političkog kulta, invarijantnu datost komunističkih partija i države, paroksičku datost Kulturne revolucije.

S generalne točke gledišta, “kult ličnosti” vezan je za tezu prema kojoj je partija, predstavljajući radničku klasu, obavezan čuvar pravilne linije. Kao što se govorilo tridesetih godina “partija je uvijek u pravu”. Problem je što ništa ne može garantirati ovakvu reprezentaciju, niti ovakvu hiperboličku izvjesnost njezine racionalnosti. Kao nadomjestak garancije, bitno postaje postojanje *reprezentacije reprezentacije*, neka singularnost, legitimirana upravo na temelju svoje puke singularnosti. Jedna ličnost, jedno singularno tijelo, na kraju preuzima službu najviše garancije i to u klasičnoj estetskoj formi genija. Ostaje zagonetno, između ostalog, da se toliko zgražamo, vješti kakvi jesmo u teoriji genija u polju umjetnosti, njegovoj pojavi u polju politike. Za komunističke partije između dvadesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća osobni genij samo je inkarnacija, fiksirana točka, sumnjivog reprezentativnog kapaciteta partije. Jer lakše je vjerovati u pravičnost i intelektualnu snagu udaljenog i osamljenog čovjeka nego u čistoću aparata čiji su mali lokalni šefovi dobro poznati.

U Kini je pitanje još složenije. Jer Mao za vrijeme Kulturne revolucije manje utjelovljuje reprezentativni kapacitet partije nego ono što omogućuje raspoznavanje i borbu protiv “revizionizma” koji samoj partiji prijete iznutra. On je onaj koji govori, ili ostavlja da se govori u njegovo ime, da je buržoazija politički aktivna u komunističkoj partiji. On je također onaj koji ohrabruje pobunjenike, propagira slogan “ispravno je pobuniti se”, ohrabruje raskole, u samom trenutku u kome je ustoličen kao vođa partije. U tom pogledu, postoje trenuci u kome je on revolucionarnim masama manje garancija realno egzistirajuće partije nego inkarnacija, sam samcat, proleterske partije koja treba doći. On je nešto poput osvete singularnosti nad reprezentacijom.

Na kraju, trebamo ustvrditi da je “Mao” intrinzično kontradiktorno ime u polju revolucionarne politike. S jedne strane, to je vrhunsko ime partije-države, njezin nedvojbeni predsjednik, onaj koji kao vrhovni zapovjednik vojske i osnivač režima u rukama drži historijski legitimitet komunističke partije. S druge strane, “Mao” je ime onoga što unutar partije nije svodivo na državnu birokraciju. I to očigledno na temelju poziva na pobunu upućenih mladima i radnicima. No također i iz same unutrašnjosti legitimiteta partije. Doista, često je upravo putem odluka koje su privremeno manjinske, čak i disidentske, Mao osigurao nastavak ovog krajnje jedinstvenog političkog iskustva kineskih komunista između 1920. i pobjede u četrdesetima (nepovjerenje prema sovjetskim savjetnicima, napuštanje modela nasilnog prevrata, “okruživanje gradova selima”, apsolutni prioritet vezi masa, itd.). U svim tim pogledima, “Mao” je ime paradoksa: pobunjenik na vlasti, dijalektičar na iskušniji neprestanih nužnosti “razvoja”, amblem partije-države u potrazi za njezinim prevazilaženjem, vojni zapovjednik koji propovijeda neposlušnost autoritetu...⁰⁹ To je ono što njegovom “kultu” pridaje mahnitnu pojavnost, jer on subjektivno akumulira prihvaćanje državne pompe staljinističkog tipa i entuzijazam čitave revolucionrne mladeži prema starom pobunjeniku koji ne može biti zadovoljan sa postojećim stanjem stvari, i tko hoće živo marširati prema realnom komunizmu. “Mao” imenuje “konstrukciju socijalizma”, no isto tako i njegovu destrukciju.

Na koncu, Kulturna revolucija u samoj slijepoj ulici u koju dopijeva svjedoči o istinskoj i globalnoj nemoćnosti oslobođenja politike od okvira partije-države, onda kada je ona u njega zatvorena. Ona označava nezamjenjivo iskustvo zasićenja, jer nasilna želja za iznalaženjem novog političkog puta, za ponovnim pokretanjem revolucije, za pronalaženjem novih oblika radničkih borba pod formalnim uvjetima socijalizma – sve to vodi do poraza u onom trenutku u kome je sučeljeno s nužnim održavanjem općeg okvira partije-države, u ime javnog reda i odbacivanja građanskog rata.

Danas znamo kako svaka politika emancipacije treba stati na kraj s modelom partije, kao i modelom partija, i afrimirati se kao politika “bez partije”, ali bez propadanja u anarhističku figuru koja nije nikada bila drugo nego jalova kritika, dvojniki ili sjena komunističkih partija, isto kao što i crna zastava nije drugo nego dvojniki ili sjena crvene.

Naš dug prema Kulturnoj revoluciji, međutim, ostaje golem. Povezan s ovim odvažnim i grandioznim zasićenjem modela partije, suvremenik onome što se danas jasno javlja kao posljednja revolucija koja je još vezana za motiv klasa i klasne borbe, naš je maoizam iskustvo i ime ključne tranzicije. A bez te tranzicije, onda kada nema nikoga tko joj je vjeran, nema ničega.

S francuskog preveo Ozren Pupovac

30

Glavna je odlika 600 milijuna Kineza, izuzmemo li ostale njihove osobine, ta što su oni “siromašni i prazni”. To može izgledati kao loša stvar, ali u biti je dobra. Siromaštvo potpiruje strast za promjenama, strast za djelovanjem i strast za revolucijom. Na praznom i neoznačenom listu papira mogu se ispisati najsvježiji i najljepši znakov; narisati najsvježiji i najljepši crteži.

— “Uvod u suradnju”
(15. travanj 1958)

31

travanj 1927.
Sun Zong šanov nasljednik Jiang Jie Si (Čang Kai-Šek) provodi udar na komuniste u želji da ih u potpunosti uništi. Rat s komunistima traje do prosinca 1936. kada je osnovana zajednička fronta protiv Japana.

studeni 1927.
Mao Ce Tung osniva sovjetsku vladu u rodnoj mu provinciji Hunan.

BADIOU, ALAIN
Kulturna revolucija – posljednja revolucija?

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2009.